

אמנות

ציור

קשר קדישמן

במוזיאון ישראל נפתחה תערוכה הנקראת "מתקשרים עם קדישמן". מוצגות בה 116 יצירות של אמנים שונים, כולן נוצרו על גבי דף של ליטוגרפיה של מנשה קדישמן, שנקראת "דפי טלפון".

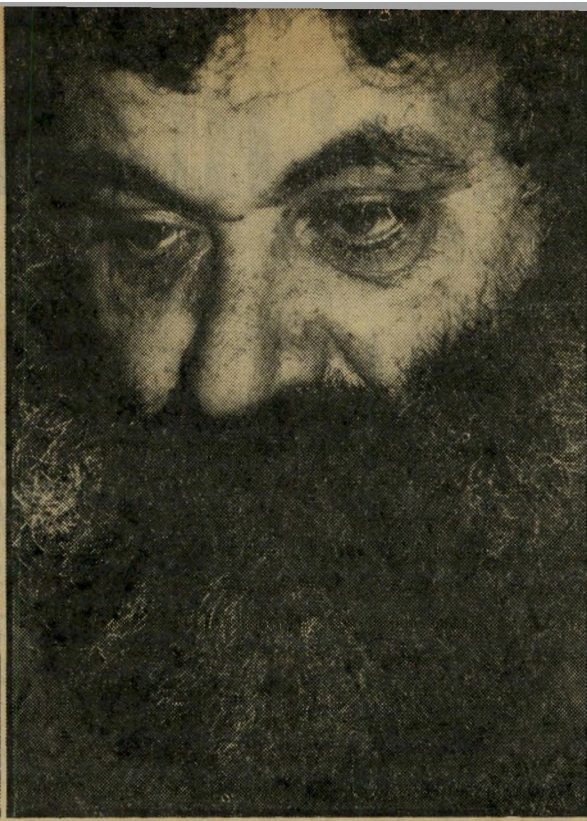
למה הסכימו כל כך הרבה אמנים, מהארץ ומהעולם, לשתף פעולה עם אמן אחד? ובכן, אופי התערוכה הוא פועל-יוצא מאופיו של קדישמן. האמן המזוקן שהוא גם עב-כרס, מושך תשומת-לב כללית. לעתים הוא מהלך בחורף כשר מכנסיים קצרים לגופו, קבקייעץ לרגל ליו ומטה עץ בידו. זהו אדם המעורר אהדה מבט ראשון. כל האמנים בארץ, וגם אלה שהכיר בעולם, הם ידידיו הטובים. כל זאת בניגוד לאווירה השוררת בארץ, לפיה אמן לאמן זאב. מנשקה, לעומת זאת, הפך פטרונם של אמנים צעירים ומקורים. הוא עוזר לכל אמן הפונה אליו — אם במילה חמה של עידוד, ואם באמצעות רכישה מעבודותיו.

מנשקה לא שכח את היסורים ואת דרך החתחתים שעבר, עד שהפך אחד מפסליה הבכירים של ישראל. הוא נשאר פשוט ועממי, חביב ונערץ על כולם.

תערוכה זו היא ג'סט — מחווה לקדישמן. כל אמן שמנשקה פנה אליו, הסכים ליצור משהו על דפי-הטלפון שלו. אין אחד שסירב לו, כי למנשקה פשוט אי אפשר למר, לא.

גולות ומחבואים. את דפי-הטלפון החל מנשקה ליצור, למעשה, בחדרו שבבית-המלון במנהטן, ניו-יורק, בשנים 1970/72. הוא עבד בשעות הקטנות של הלילה, שבהן סבל מנדודי-שינה בגלל הברדלי השעות בין ניו-יורק לתל-אביב. הוא קישקש על הדפים בגירי פסטל, בעט ובצבעים. העיסוק בדפי הטלפון הפך למעין יומן-אישי שלו, שצויר ברחבי ארץ-צות-הברית, אירופה וישראל.

בשנת 1972 הציג קדישמן דפי-טלפון

אמן קדישמן
כמו אפולו, לחשל

קדישמן, בת ה-79, היא ציירת מוכשרת. קירות ביתה מלאים בעבודותיה, בצד ריי שומים מקסימים של דיוקנה, שנעשו על ידי נכדה בן ומאיה — בנו ובתו של מנשקה. היא מתגוררת בבית קטן שעומד על תילו יותר מ-50 שנים, בלב תל-אביב, ושניכנה כולו בידי אביו של מנשקה. האב, שנפטר כשמנשקה היה נער בן 17, היה מחונן בכישרונות אמנותיים. על קיר שבבית תלוי דיוקן האב, שצויר בידי מנשקה ברגע של דחף, 25 שנים לאחר מות האב. אי אפשר שלא להבחין בדימיון הרב שבין האב ובנו.

אמו של מנשקה לא יצאה מפתח ביתה זה שנתיים, מאז שמעדה ונפגעה, אך לרגל פתיחת התערוכה בירושלים אזרה כוח, עלתה לירושלים, התרגשה ונהנתה.

קדישמן קשור אל אמו ואל שני ילדיו בעבודות של אהבה. על השאלה מה הוא אוהב יותר מכל לעשות בזמנו הפנוי, הוא משיב: "להיות עם הילדים ועם אמי". שמו של מנשקה קדישמן ידוע בחוגי האמנות הבינלאומיים, אך בארץ מתקשר שמו מייד עם פסל "שלושת העיגולים" שבכיכר היכל התרבות בתל-אביב, וביצירתו הסנסציונית שהוצגה בבאינלה האחרונה בוונציה — עדר כבשים צבוע בכחול, אך בדרך כלל אין הוא נזוון מסנסציות. כל חייו עבד ולמד קשה, ומאז שזכה במילגה, מטעם קרן התרבות ישראל-אמריקה בשנת 1960, ויצא ללמוד בלונדון, אין שמו יורד ממפת התערוכות העולמיות. בהפגינו את הישגיו במרכזי התרבות שבעולם.

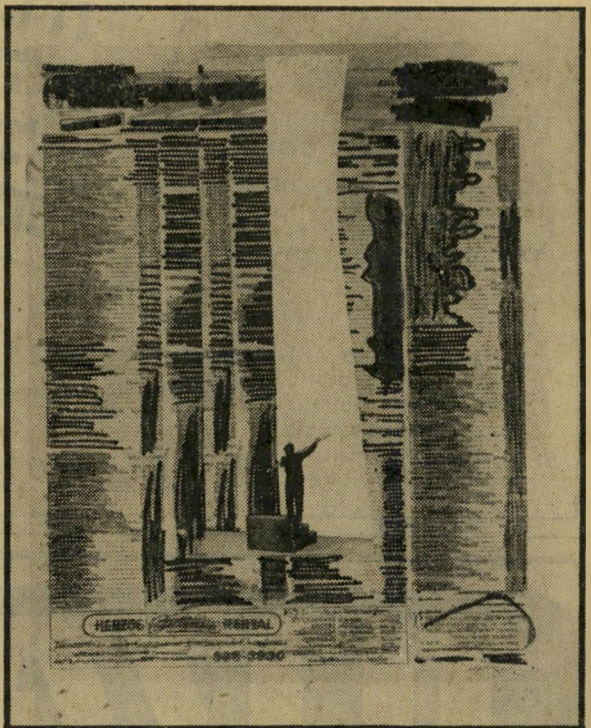
כטן צבועה. הפתיחה של התערוכה, כולל קבלת הפנים החגיגית, כמו כל הפרוייקט, מומנו על-ידי דפי זהב, שהרי בדפי-טלפון המדובר, כולם השיקו כוסיות בפתיחה, וציינו שמיפעל כה מרשים כ"תערוכה זו ראוי שיזכה לחיקויים על-ידי חברות אחרות בארץ, שתיצורנה קשר בין מיפעלים לאמנים.

קשה למנות את כל 116 האמנים המשתייכים, אך אפשר לציין כמה מהם. בין האמנים הזרים: כריסטו, האמן האמריקאי הידוע, שאהב "לעטות חופים", אי-לחרוץ קווים בנוף אמריקה באורך קיר לומטריים. הפעם עטף את דף הטלפון של מנשקה וקשרו בחבלים, כמו כן משתתפת האמנית היווניה כריסה, וגם ג'ורג' סיגל שצבע את בטנו העצומה של מנשקה בדיו, והדפיס ממנה ישר לדף, לב היצירה. משתתף אחר הוא ארימאן, הידוע ביצירת הסנדוויץ' של המכונות, שי הפך למושב באמנות. הרשימה ארוכה, והיא כוללת את כל הזרמים באמנות הישראלית. קדישמן היתנה תנאי עם מארגני התערוכה — שהיא לא תהיה סלקטיבית. תרבות לתנאי זה נכנסו אל בין כתלי המוזיאון אמנים רבים, שבדרכים הרגילות לא היו מגיעים להציג בו.

קיימת פה, והכל נעשה מתוך אהבה — אוהב מאד את מנשקה. הקשרים בין שני האמנים החלו, כשביקר יום אחד שטרייכמן בביתו הלנה רובינשטיין וראה את מנשקה יושב בפנים, על המדרגות. מאז, הוא מספר, כל ביקור של מנשקה בביתו הוא חג של ממש. התערוכה, לדברי ריו, היא מסוג החגיגות המישפחתיות שרביית. "הפעם הוא עלה על עצמו", אומר שטרייכמן, "יש בו איזה רוחב-לב, הוא ידידותי מאד, מלא אהבת-אדם, וזה מה שמקשר אותו לכולם ועושה אותו למשהו

המוזיאון, נורית שילה-כהן. היא התלהבה ממראה עיניה, עודדה את מנשקה להמשיך והבטיחה לערוך תערוכה של דפי טלפון במוזיאון.

כל האמנים שנשאלו על כך, טוענים שללא קדישמן לא היתה תערוכה מעין זו יוצאת לאוויר העולם. מיכה אולמן, למשל, טוען שזוהי, לאמיתו של דבר, תערוכה של קדישמן, אך קדישמן חוזר וטוען שהתערוכה היא של הציירים, ולא היתה נערכת לולא צף הרעיון בראשה של נורית שילה ואילו לא היתה סטפני רחום,

דף ספר-הטלפון של פרנץ שפיצר ואהרון גילעד
שמן, חביב ויקר

שנעים ורוצים להימצא בסביבתו. הגדרות נוספות שלו על קדישמן: "שמן חביב ויקר" ו"ידי זהב". כשמנשקה שומע זאת, הוא אומר: "גא להשתמש בביטויים ובמושגים של יוון העתיקה, כמו אפולו, למשל..."

אמר שטרייכמן: "הוא עושה מכלום חוויה, שמשאירה בך מחשבות שתיזכרנה לאורך זמן ותעוררנה געגועים. יישר כוח למוזיאון, שאיפשר תערוכה זו והגיש לנו חוויה, ושהפך בדיחה ליצירה שראויה שי רבים יחזו בה."

כבשים בכחול. אמו הישישה של

אף היא אוצרת במוזיאון. תורמת מהתלהבותה.

ביאנקה אשל-גרשוני, אמנית תכשיטים מייחדים ויוצא-יורופ, שהוצגו במוזיאון ישראל, היא ידידתו של מנשקה מילדות. השניים שיחקו יחדיו בגולות ובמחבואים. לדבריה זהו אירוע בעל ערך אנושי חב-רתי לא רגיל. "הרעיון לקשר אמנים לתערוכה של מנשקה הוא מלהיב, ממש כפי שמנשקה עצמו הוא טיפוס מלהיב."

"ירי זהב" יחזקאל שטרייכמן, שי לדעת רבים עבודתו היא הטובה מכל יתר העבודות בתערוכה — אם כי התחרות לא

מוגדלים בתערוכת-יחיד במוזיאון האוסטרי לנגה, בקרפלד, גרמניה. בשנת 1975, כשי מלאו עשר שנים לחזויון ישראל, הכין ליטוגרפיות המבוססות על עבודות אלה, בצורה מוגדלת, כשבאמצע הדף נוסף ציור לוס נוסף של מוזיאון ישראל. את העבור דות האלה תרם למוזיאון.

בשלוש השנים האחרונות חילק מנשקה לידידיו האמנים, בארץ ובהוצר-לארץ, וגם לבני מישפחתו המחוננים בכישרון ציור, דפי טלפון, וביקש מהם ליצור עליהם מש-הו משל עצמם. הוא אסף את המוצרים המוגמרים. יום אחד ביקרה אצלו אוצרת